

Nad'a Satková

Příčné řezy dějinami divadelní režíe

Christopher Innes a Maria Shevtsova. *The Cambridge Introduction to Theatre Directing*. New York: Cambridge University Press, 2013. 296 s.

Proč vlastně chodíte do divadla? Na hru? Vždyť už jste *Tři sestry* viděli nejméně pětkrát. Kvůli autorovi? Shakespearovy tragédie přece znáte skoro nazpaměť. A mnohdy už vás nepřekvapí ani herci. Dokáže to alespoň režisér? „Chodit na jméno režiséra“ se v současnosti stalo módou, uvádějí Maria Shevtsova a Christopher Innes, kteří v knize *The Cambridge Introduction to Theatre Directing* shrnují nejvýraznější přístupy soudobých režisérů.

Cílem všech knih v edici Cambridge Introductions to Literature je představit klíčová témata a osobnosti příslušející k vymezené oblasti. Kromě „úvodů“ zaměřených na jednoho spisovatele (William Faulkner, George Orwell) nebo literární odvětví (frankofonní literatura, americký literární realismus) byly vydány také publikace věnované divadlu – například Shakespearovým komediím, modernímu britskému divadlu, divadelní historiografii a v roce 2013 také divadelní režii.

Byť jsou knihy ze série napsány různými autory, spojuje je podobná formální stránka. Kromě výkladových pasáží obsahují knihy z této řady na konci některých kapitol i návrhy na další publikace, po kterých může sáhnout čtenář zaujatý daným tématem. Nesporným kladem cambridgeských „úvodů“ je také občasná zařazování originálních citací (nebo jejich překladů) z psaných vyjádření osobností zmiňovaných v textu. Čtenář knihy *The Cambridge Introduction to The-*

atre Directing narazí například na úryvky z Lessingových teoretických statí, Artaudových manifestů nebo Stanislavského režijní knihy a díky tomu se přímo setkává s částmi původních materiálů a nezůstává tak odkázan na cizí interpretaci pramenů.

Innes a Shevtsova se v knize primárně zaměřují na režiséry konce 20. století, příhodně však uvádějí také kořeny, z nichž režijní postupy žijících režisérů vycházejí. V úvodních kapitolách postupují chronologicky a stručně popisují režijní prvky od antiky do konce 19. století. Dále již pokračují průřezově, vytknou si tematickou linii a vedou svůj výklad od popisu metod režisérů stojících u zrodu moderní režíe na začátku 20. století k současným tvůrcům, kteří se jimi inspirovali. Tímto vznikají na první pohled překvapivé, ale nakonec srozumitelné „řady“. Například kapitolou nazvanou *Totální divadlo: režisér jako auteur* se odvíjí linie jmen Craig – Reinhardt – Wilson – Brook – Marthaler.

Jelikož uvedení režiséři nepatří stabilně jen do jedné linie, objevují se jejich jména v několika kapitolách s ohledem na rozličné principy, které ve své tvorbě používají. Vzhledem k této rozříštěnosti výkladu je prakticky nemožné rekonstruovat chronologii tvorby konkrétního režiséra, tento postup však naopak upozorňuje na skutečnost, že v současné době nelze označit styl práce konkrétního režiséra jediným odpovídajícím přívlastkem.

Obecné a velmi široce pojaté kapitoly (jako například pasáž věnovaná evropskému středověkému divadlu) kontrastují s mikrooddíly zaměřenými na historické jednotlivosti. Příkladem budiž případová studie o Strehlerově, Steinově a Brookově inscenacích *Višňového sadu*, ve které autoři knihy nechávají vyniknout rozdílným režijním technikám jednotlivých režisérů. Autoři se zabývají nejen výraznými inscenacemi, ale také vývojem postavení režiséra v divadelním provozu, popisem metod zkoušení a práce režisérů s dramatickým textem.

Nevýhodou každého „úvodu do čehokoli“ je nutnost selekce zařazovaných faktů, ať už v textové či obrazové podobě. Kniha Innese a Shevtsove zcela opomíjí asijské divadlo, ale tento svůj handicap v úvodu přiznává a zdůvodňuje. Autoři zvolili neobvyklý způsob obrazového doprovodu knihy – místo vizuální dokumentace přímo otištěné v jednotlivých kapitolách často uvádějí pouze odkazy na obrázky umístěné na různých webových stránkách. Pokud autoři chtěli učinit knihu interaktivní, přecenili technické možnosti tohoto postupu

– některé uvedené odkazy jsou nefunkční, obsahují obtížně napsatelné znaky nebo jsou příliš dlouhé. V knize zvolený způsob upozorňování na online zdroje považují za přínosný pouze tehdy, směřují-li internetové odkazy na videozáznamy představení, nikoli však na statické obrázky.

Jelikož je v České republice přehledových publikací o zahraničních divadelních režisérech málo, kniha *The Cambridge Introduction to Theatre Directing* může vhodně zaplnit „mezeru na trhu“ a sloužit jako základní průvodce a učební text. Příliš idealizované je však přání autorů, aby ji používali jak studenti, tak režiséři i běžní návštěvníci divadla. Nepoučení diváci by z knihy užitek neměli, její četba vyžaduje jisté množství předchozích znalostí o divadelní režii. Praktické divadelníky sice může inspirovat, ale naleznou v ní především „co“ a už ne „jak“, žádný přesný popis práce režisérů. Studenti ji však mohou považovat za „požehnání“: přináší jim rozšíření jejich poznatků o divadle, průřezový přehled o divadelní režii a poukázání na historické kořeny moderních režijních metod.